

ظرفیت های جامعه بین المللی برای رویارویی با گروه تروریستی پ.ک.ک

علیرضا دودانگه

دانشجوی مقطع دکترای تخصصی حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سمنان، ایران

Dodangehalireza2@gmail.com

چکیده:

بدون تردید موضوع "تروریسم" و اقدامات "تروریستی" تهدیدی فراگیر و مخرب علیه صلح و امنیت پایدار جهانی به شمار می رود. امروزه خشونت ها و آسیب های وارده از جانب گروههای تروریستی به حدی امنیت ملی کشورها را به مخاطره انداخته که جامعه بین المللی را به تکاپو برای مقابله و رویارویی با این پدیده شوم جهانی وا داشته است اگر چه این مبارزه به طرق مختلف در دههای اخیر تقویت پیدا کرده است ولی همچنان شاهد بروز و ظهور گروههای تروریستی جدیدی در سطح جهان به ویژه در منطقه خاورمیانه هستیم لذا ضروری است برای مقابله و ریشه کنی فعالیت های خشن و افراطی گروههای تروریستی از جمله گروه تروریستی پ.ک.ک (حزب کارگران کردستان)؛ ظرفیت های موجود جامعه بین المللی مورد شناسایی قرار گرفته و راهکارهای مناسب از سوی جامعه بین المللی اتخاذ گردد.

1

واژه‌ها و اصطلاحات: تروریسم، گروههای تروریستی، گروه تروریستی پ.ک.ک. جامعه بین المللی

^۱ - Kurdistan worker's party

مقدمه:

یکی از سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های خصمانه استکبار جهانی برای حضور و افزایش سیطره خود در کشورهای مورد هدف، ایجاد و القای تفکر "تجزیه طلبی" (separatism) با بهره‌گیری از پتانسیل‌های قومی هر کشوری است. به عنوان نمونه ظهور "گروه تروریستی پ.ک.ک" (p.k.k terrorist group) (حزب کارگران کردستان) را می‌توان نمونه بارز دستاوردهای خصمانه استکبار جهانی در غرب آسیا برشمرد. این گروه تروریستی که غالباً در مناطق کرد نشین کشورهای ترکیه، سوریه، ایران و عراق با شعب مختلف از جمله گروه پژاک که در ایران فعالیت می‌کنند خود را نماینده قوم اصیل کرد معرفی می‌کنند و با حمایت‌های پنهان، قدرت‌های بزرگ و با عضوگیری از افراد فریفته شده کشورهای منطقه پیگیر ایجاد کردستان بزرگ می‌باشند. شیوه متنوع مبارزاتی این گروه تروریستی در قالب فعالیت‌های سیاسی، نظامی، تبلیغاتی که دارای وصف مجرمانه در قوانین داخلی و بین‌المللی است، همواره به عنوان معضل امنیتی برای کشورها و جوامع بین‌المللی محسوب می‌گردد و همچنان نحوه اقدامات آنان به گونه‌ای است که در ردیف گروه‌های تروریستی شناخته می‌شود. در این مقاله سعی خواهد شد با نگاهی توصیفی و تحلیلی به روش کتابخانه‌ای ضمن آشنایی با این گروه تروریستی تجزیه طلب عملکرد آنان را که در تناقض آشکار با قوانین و کنوانسیون‌های بین‌المللی است مورد مطالعه قرار داده و در نهایت پیشنهاد مناسبی برای رویارویی و مقابله با آنان ارائه نمود.

۱ - مفهوم شناسی تروریسم

واژه "تروریسم" (terrorism) از فعل "ترور" (terror) مشتق گردیده است و ریشه لاتین دارد که در لغت به معنای "ایجاد رعب و وحشت در بین مردم و یا "مرعوب ساختن دیگران" است. در فرهنگ لغت آکسفورد: «تروریسم توسل به خشونت برای اهداف سیاسی یا اجبار حکومت با انجام فعل یا ترک فعل از طریق تولید وحشت در بین مردم» بیان شده است. (oxford dictionary: 1997: 87) در زبان فارسی شاید بتوان اصطلاحات "وحشت افکنی" یا "هشت افکنی" (لغت نامه دهخدا، ۱۳۷۷: ۴۲۳) معادلی برای آن در نظر گرفت.

در عربی واژه «ارهاب» یا تروریسم، به معنی «ترس و ترساندن» و مصدر آن «رهب» (میرزایی، ۱۳۸۹: ۴۲۳) در مجموع واژه‌های «تروریسم»، «تروریست» و «ترور» دارای یک هدف واحد و مشخص هستند یعنی کشتار و ایجاد ترس و وحشت در آحاد جامعه.

۱-۱- تعریف، معیار و ضوابط کلی شناخت تروریسم

مهمترین مشکلی که جامعه بین‌المللی در جرم‌انگاری تروریسم با آن مواجه بوده است، رسیدن به تعریفی جامع و مورد قبول از تروریسم است. اگرچه در جرم‌دانستن تروریسم بین تمامی دولت‌ها اجماع وجود دارد و تمامی دولت‌ها تروریسم را به عنوان یک جنایت همواره محکوم می‌کنند. با این حال در تعریف و احصای دقیق مصادیق آن که لازمه اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها می‌باشد، ناتوان مانده‌اند. درست به همین دلیل است که لزوم تعریف دقیق تروریسم مورد تأکید گزارشات دولت‌ها از جمله، گزارش جمهوری اسلامی ایران به کمیته ضد تروریسم شورای امنیت وفق قطعنامه ۱۳۷۳ آن قرار گرفته است.

۱-۲- معیارهای مورد استفاده در تعریف تروریسم

همچنانکه ذکر گردید، تعریف اجماعی در خصوص تروریسم بین کشورها وجود ندارد و هر کدام تعریف خاصی ارائه نموده اند در مجموع با مطالعه کنوانسیون های بین المللی و منطقه ای و قطعنامه های مجمع عمومی شورای امنیت و قوانین ضد تروریسم از سه معیار برای تعریف تروریسم استفاده شده است (عبدالهی و کیهانلو، 1384: 64) که عبارتند از:

الف- معیار ذهنی^۱

در تعریف معیار ذهنی، قصد و هدف مرتکبان جرایم خشونت بار مانند قتل، جرح، گروگانگیری، بمب گذاری و غیره و یا نتایج خطرناک آن مد نظر قرار گرفته است با این توضیح که در صورت وجود قصد مرعوب ساختن مردم ضرورتی به اثبات وجود انگیزه و یا به منصفه ظهور رسیدن فعل خاصی مد نظر نیست. به عنوان مثال تعاریف مندرج در کنوانسیون های منطقه ای سازمان کشورهای آمریکایی سازمان کشورهای مشترک المنافع، اتحادیه عرب، اتحادیه افریقا و قانون ضد تروریسم ایالات متحده آمریکا از این معیار استفاده شده است.

ب- معیار عینی^۲

اگر معیار ذهنی دارای این حسن است که با ارائه یک چارچوب کلی یعنی صرف قصد و هدف تروریستی مرتکب جرایم خشونت آمیز، قادر به پوشش تمامی مصادیق احتمالی تروریسم خواهد بود ولی در عین حال دارای این عیب است که اثبات قصد و هدف که از مقولات ذهنی است بسیار دشوار است و در هر مورد اقدام تروریستی باید اثبات شود و همچنان اجماعی ترین عنصر برای تعریف تروریسم، انجام فعل خشونت بار شدید علیه اشخاص به عنوان یک وسیله تروریستی است. اما این معیار هم دارای این عیب است که با رشد و توسعه علم و تکنولوژی و تنوع روش های تروریستی امکان احصای پایدار مصادیق در بستر زمان وجود ندارد.

قانون تروریسم مصوب سال ۲۰۰۰ هزار انگلستان (criminal cod of u.k.chapters.Art)، قانون مصوب ۱۳ ژوئن ۲۰۰۲ کانادا، (criminal cod of canad.chapterc46) کنوانسیون منطقه ای اتحادیه اروپا و مجموعه قوانین جزایی آلمان (Germany criminal cod . Art) از این روش در تعریف تروریسم استفاده نموده اند.

ج- معیار مختلط^۳

تعریف کنندگان بعضی کنوانسیون ها و اسناد بین المللی با عنایت به محاسن و معایب دو معیار ذهنی و عینی به فکر ترکیب آنها افتاده و در عمل معیار مختلفی بوجود آورده اند به این ترتیب که در ابتدا، تروریسم با استناد به معیار ذهنی تعریف شده و سپس تا حد ممکن مصادیق عینی و قابل تصور احصاء گردیده است. از جمله کنوانسیون ها و قوانینی که از این معیار استفاده نموده اند، می

۱- subjective test

۲- objective test

۳- complex test

توان به؛ کنوانسیون منطقه ای کشورهای مستقل مشترک المنافع، سازمان کنفرانس اسلامی، اتحادیه عرب و اتحادیه آفرقا و قوانین کشورهای فرانسه و پرو نام برد.

۲- مؤلفه ها و ضوابط مشترک در تعریف تروریسم

همچنان که در تعریف تروریسم، معیارهای مختلفی برای شناخت تروریسم وجود دارد، ضوابط مختلفی نیز در تعاریف در تعاریف دیده می شود که در بین این ضوابط، چهار ضابطه کلی که مشترک بین تعاریف است مشاهده می گردد که عبارتند از:

الف- برهم زدن جدی نظم و امنیت عمومی

تروریست ها از طریق بر هم زدن جدی نظم و امنیت عمومی سعی در ناامن نشان دادن جامعه و تحت فشار گذاشتن حکومت دارند ؛ از این رو یکی از مولفه های مهم تروریسم بر هم زدن جدی نظم و امنیت عمومی است . (Gross, legal aspects)

op.cit , p.97 , ...) به عنوان نمونه این ضابطه مورد توجه قانونگذار کشور فرانسه و چین و کنوانسیون های راجع به ایمنی هوانوردی و دریانوردی، جرایم و اعمال ارتكابی در هواپیما مورد استفاده قرار گرفته است. (عبداللهی و کیهان لو، ۱۳۸۴: ۷۸)

ب- به خطر انداختن جان و سلامتی شهروندان (غیر نظامیان)

یکی از علل اصلی تنفر بشریت از تروریسم ، هدف قرار دادن شهروندان عادی به عنوان قربانی تروریسم برای رسیدن به مقاصد سیاسی است . علت چنین گرایش نیز در این واقعیت نهفته است که کشتار غیرنظامیان فضای بسیار متشنجی در کشور تولید می کند که تروریست ها به دنبال آن هستند از این رو فعالیت های تروریستی به طور عمده توأم با به خطر انداختن جان و سلامتی شهروندان غیرنظامی است . البته وقتی به جان مقام سیاسی سوء قصد شود ممکن است در عرف به آن تروریسم اطلاق شود ولی به نظر می رسد لزوما کشتن و یا صدمه زدن به مقام سیاسی در عموم مردم ایجاد هراس نکند (روزنامه شرق شماره ۲۵۴۳) این ضابطه در قوانین کشورهای مثل پرو و کنوانسیون حمایت فیزیکی از مواد هسته ای، بمب گذاری تروریستی دیده می شود.

ج- تاثیر گذاری بر تصمیمات دولت ها و سازمان های بین المللی

هدف اصلی تروریست ها از ارتكاب اعمال تروریستی، تأمین خواسته هایی است که معمولاً از طرق عادی تأمین نمی گردد لذا با اتخاذ روش های خاص و وحشت زاء، دولت یا سازمان های بین المللی را تحت فشار قرار می دهند چنین ضابطه در گروگانگیری نمود ظاهری بیشتری دارد. این ضابطه را می توان در کنوانسیون بین المللی بر ضد گروگان گیری، قانون تروریسم ایالات متحده و کنوانسیون سرکوب تأمیم مالی تروریسم مشاهده نمود. (عبداللهی و کیهان لو، ۱۳۸۴: ۷۰)

د- قصد ایجاد ارباب و وحشت پراکنی بین مردم

تروریست ها با ایجاد رعب و وحشت میان مردم برای رسیدن به اهداف خود، دولتها را تحت فشار می گذارند. قانون ضد تروریسم ایالات متحده، ماده ۲۴ پیش نویس سال ۱۹۹۱ مجموعه قوانین جرایم علیه صلح و امنیت بشری که توسط کمیسیون حقوق بین الملل کنوانسیون بین المللی سرکوب منابع مالی تروریسم، کنوانسیون عربی سرکوب تروریسم، معاهده همکاری میان دولت های عضو کشورهای مستقل مشترک المنافع در خصوص سرکوب تروریسم و ... را می توان از جمله قوانینی نام برد که ارباب و وحشت افکنی بین مردم را از ضوابط تروریسم می دانند. (قهرمانی منامن، ۱۳۹۶: ۵۳)

در مجموع می‌توان گفت؛ جامعه بین‌المللی تاکنون موفق به ارائه تعریف اجماعی از تروریسم در معنای کلی آن نشده است چرا که تاکنون ارائه این امر مشکل و رضایت بخش نبوده است و منشا آن به دلیل اختلاف نظر زیاد دولت‌ها در مورد مفهوم تروریسم بوده است (همان، ۱۳۹۶: ۵۷) و علت این ناتوانی در اختلاف نظر دولت‌ها در شمول یا عدم شمول تعریف تروریسم به فعالیت‌های گروه‌های رهایی بخش مثل حزب الله و حماس و غیره نهفته است. البته برخی نیز معتقدند که بهترین روش جرم‌انگاری تروریسم این است که به مصادیق خاصی اکتفا شود. چنانچه که بیشتر کشورها از این روش (پیری، ۱۳۹۰: ۲۱۴) نتیجه این اختلاف نظر به نوبه خود آن است که تعریفی که هر دولت از تروریسم ارائه می‌دهد در حقیقت بازتابی از واقعیت‌های درونی آن کشور در در بستر زمان است. حال چون این واقعیت‌ها در زمان‌های مختلف دچار دگرگونی شده و از یک جامعه به جامعه دیگر متفاوت است، لذا بدیهی است که در تعریف تروریسم باید شاهد اختلاف نظر باشیم.

علی‌ایحال با توجه به ضابطه‌های ذکر شده شاید بتوان سوای از تعاریف ارائه شده تروریسم را این‌گونه تعریف نمود: « تروریسم عبارت است تهدید به ارباب یا ارتکاب جرایم خشن و جدی علیه امنیت و نظم عمومی به منظور تأثیرگذاری در تصمیمات یا اقدامات دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی و رسیدن به اهداف خاص گروه که اساساً سیاسی، مذهبی و ایدئولوژی است »

۳- تاریخچه و اندیشه سیاسی تأسیس گروه

در اوایل دهه ی ۷۰ میلادی از درون جریان چپ (مارکسیست) دانشجویان ترکیه، محفلی سیاسی با درون مایه ناسیونالیسم کردی و سوسیالیسم به محوریت فردی به نام عبدالله اوجالان به وجود آمد. این محفل که به مرور شکل سیاسی به خود گرفت به "آپوچیها"^۱ معروف شدند. در این دوران عبدالله اوجالان، کثیره یلدرم، شاهین دونمز، حاکی کاراره، جمیل بایک و کمال پیر در محله توزلی چای آنکارا گرد هم آمدند و تصمیم بر این شد که هر یک به یکی از مناطق دیاربکر، قاضی آنتب و اورفا رفته و زمینه برای ایجاد یک گروه کرد را فراهم سازند. عبدالله اوجالان به عنوان رهبر گروه شناخته شد او دمشق پایتخت سوریه را به عنوان قرارگاه خود انتخاب کرد. در برنامه کنگره اول این گروه چنین اعلام گردید که کردستان توسط چهار کشور استعمارگر ایران و عراق ترکیه و سوریه، به چهار قسمت تقسیم شده است که بزرگترین و وسیع‌ترین قطعه عبارت است از کردستان ترکیه. مهمترین هدف این گروه تأسیس یک دولت غیر متعهد در منطقه و هدف اصلی و اساسی آن پیگیری تأسیس دولتی مبتنی بر اصول مارکسیست و لنینیست است. بدین ترتیب ماهیت اصلی این گروه که همانا داعیه "جدایی طلبی" و رهبری بر تمام بخش‌های کردستان چهار کشور بود مشخص گردید و برای رسیدن به این هدف و متأثر از اوضاع و احوال سیاسی، فرهنگی، بین‌المللی و منطقه از هیچ اقدام تشکیلاتی پنهان و آشکار اعم از اقدامات مسلحانه چریکی، عملیات خرابکارانه و انتحاری و تبلیغی دریغ نمودند. در نهایت عبدالله اوجالان با توجه به اقدامات ضد امنیتی تحت تعقیب کشور ترکیه قرار گرفت و مجبور شد از سوریه به روسیه رفت ولی روابط دیپلماتیک ترکیه با روسیه باعث شد اوجالان از روسیه اخراج شده و به رم پایتخت ایتالیا نقل مکان کند. در ایتالیا اوجالان توسط نیروهای امنیتی بازداشت گردید و علی‌رغم درخواست دولت ترکیه وی را تحویل نداده و در نهایت پس از آزادی در تاریخ ۱۶ فوریه

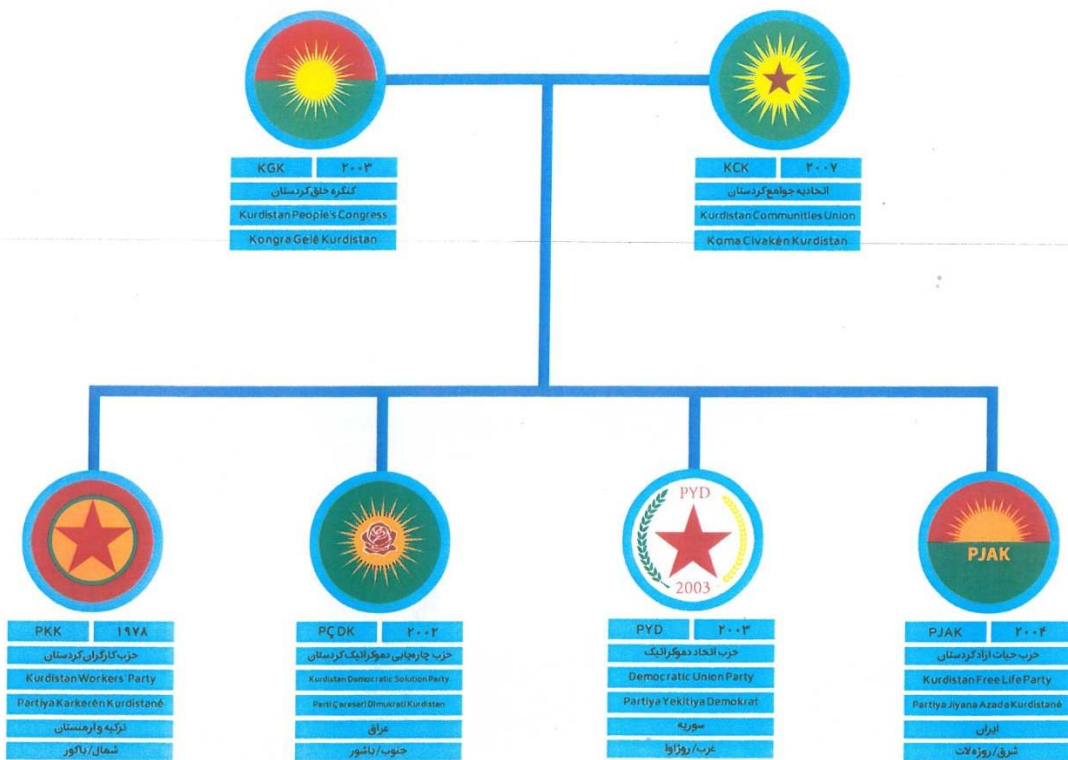
^۱ لفظ «آپو» در کردی به معنی «عمو» می‌باشد لقبی است که از سوی طرفداران اوجالان به وی داده شده طرفداران وی را آپوچی و برنامه و به اصطلاح سیاسی وی را آپولیسم می‌گویند.

^۲ دانشجوی رشته علوم سیاسی دانشگاه آنکارا

۱۹۹۹ با ۱۳۷۷/۱۱/۲۷ در نایروبی پایتخت کنیا توسط نیروهای امنیتی ربوده و به ترکیه منتقل گردید و همچنان در زندام امرالی ترکیه در بازداشت به سر می‌برد. (عرفانی، ۱۳۹۸، ۲۹).

ریوار آبدانان از اعضای برجسته این گروه در تبیین اندیشه و عملکرد سیاسی، نظامی گروه بیان می‌کند؛ « پروژه کنفدرالیسم دموکراتیک به عنوان بهترین و نتیجه بخش ترین راهکار برای حل مسئله کورد ارائه نموده است و نظریه ملت دموکراتیک و نظام کنفدرالیسم دموکراتیک توسط عبدالله اوجالان رهبر خلق کورد در مجموعه دغاعیات خود در مجموعه پنج جلدی کتاب مانیفست تمدن دموکراتیک مطرح و ارائه شده است (برنامه و اساسنامه کنگره دهم: ۵۲). اوجالان معتقد است تشکیلات پ.ک.ک از نظر فراوانی اعضا و هواداران و فراگیری منطقه و بین‌المللی فعالیت ها ، دارای موقعیت منحصر به فردی است و از این به بعد می توان آن را با قیام کردها در زمان قاضی محمد (در ایران) و ملا مصطفی بارزانی در عراق مقایسه کرد . نظر داشتن به استقلال کردستان چیزی که در پنجاه سال گذشته سابقه نداشته است و حتی پ.ک.ک از طرح شعار خودمختاری نیز خودداری کرده است تا بتواند در مذاکره با دولت ، نخستین سنگ بنای استقلال را بنا نهد و برای کسب پیروزی اولیه یعنی « استقلال » همان راه کار شرقی و ضد استعماری گاندو و مائو را ترجیح می دهد . (رئوف مدادی، ۱۳۷۸، ۲۸)

بخشی از مانیفست پ.ک.ک متضمن شورش علیه دولت مشروع است که ایجاد دولت - ملت کردستان بزرگ را تنها راهکار برون رفت هویت قومی در فضای پرتلاطم غرب آسیا می داند . اوجالان در سیر خود انتقادی ، راهبرد نظامی - سیاسی تشکیلات را بهترین الگوی متناسب با متقاضیان زمان می داند و معتقد است که پس از تحقق سیستم آرمانی حکومت کنفدرالیسم دموکراتیک کوردستان ، کنفدرالیسم خاورمیانه و سپس کنفدرالیسم دموکراتیک جهانی شکل خواهد گرفت (برنامه و اساسنامه کنگره دهم: ۵۵).

چارت شبکه‌ی تروریستی پ.ک.ک

۴- ارزیابی تقابل تعیین حق سرنوشت با اصل احترام به تمامیت ارضی کشورها

تعیین حق سرنوشت و احترام به تمامیت ارضی کشورها دو اصل مسلم و پذیرفته شده است که در قوانین داخل و بین المللی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است حال این سوال مطرح می گردد ، آیا با توجه به اهداف استقلال طلبی گروه تروریستی پ.ک.ک و درخواست تعیین حق سرنوشت خود به عنوان قوم بزرگ کرد با اصل احترام به تمامیت ارضی کشورها در تعارض و تقابل نخواهد بود و در صورت تقابل کدامیک ارجحیت دارد؟

در این خصوص برخی از طرفداران حقوق بشری تلاش نموده اند تا به منظور حمایت از گروهی اقلیت با رعایت شرایطی حق بر جدایی از سرزمین دولت موجود را به عنوان آخرین چاره برای آنان مطرح نمایند . دکترین جدایی چاره ساز یا جبرانی به دنبال ترویج این اندیشه است که نقض های گسترده و منظم حقوق بنیادین بشر و انکار حق تعیین سرنوشت داخلی نسبت به بخشی از مردم واقع در قلمرو سرزمین یک دولت ، امکان استناد به اصل احترام به تمامیت ارضی را در مقابل گروه خواستار جدایی ، از دولت خاطی سلب می نماید . در حقیقت براساس این دیدگاه اگر حکومت یک کشور ، حق موجودیت فیزیکی یا دیگر حقوق بنیادین گروههای اقلیت قومی و زانی را انکار نماید و آن ها را از مشارکت موثر اداره امور کشور محروم نماید و به صورت منظم علیه آنان

تبعیض روا دارد، حق جدایی از آن کشور و تشکیل دولت مستقل فراهم خواهد شد (عزیزی، ۱۳۸۷: ۳۸) و مبنای حقوقی استدلال این حقوقدانان از تفسیر مفهوم «قید تحفظ» مندرج در پاراگراف ۷ اصل قطعنامه ۲۶۲۵ مجمع ملل متحد است که به صورت مشابهی در پاراگراف ۲ بخش ۱ اعلامیه و برنامه اقدام وین ۱۹۹۳ تکرار شده است. پاراگراف ۷ اصل ۵ قطعنامه ۲۶۲۵ اشعار می‌دارد:

«هیچ چیز در پاراگراف‌های پیش گفته نباید به گونه‌ای تفسیر شود که هرگونه اقدام کلی یا جزئی را که به تمامیت ارضی یا وحدت سیاسی دول حاکم و مستقلی که در انطباق با اصل تساوی حقوق و تعیین سرنوشت مردم که در بالا توصیف شد عمل می‌کنند و بنابراین دارای حکومتی هستند که تمام مردم متعلق به آن سرزمین را بدون تبعیض از حیث نژاد، مذهب یا رنگ، نمایندگی می‌کنند لطمه وارد نماید.»

طرفداران وجود حق بر جدایی چاره ساز معتقدند با توجه به این قید، می‌توان استنباط کرد که دولت‌هایی که در انطباق با اصل تساوی حقوق و تعیین سرنوشت مردم عمل می‌کنند و حکومت شان، تمام مردم سرزمین خود را بدون تبعیض نمایندگی نمی‌کند، تمامیت ارضی شان مودر حمایت قرار نخواهد گرفت.

اما باید گفت برای استناد به این دکترین شرایط و اوضاع و احوال خاصی لازم است که باید در زمان استناد وجود داشته باشد. بنابراین اگر حکومت یک دولت بصورت عامدانه علیه گروه مشخص تبعیض اعمال نماید و آشکارا تعیین حق سرنوشت مردم را نقض نماید، تمامیت ارضی آن به صورت نامحدود حمایت خواهد شد.

از نظر دولت سوئیس احترام به تمامیت ارضی، یکی از اصول مهم حقوق بین‌الملل است اما این اصل از سایر اصول بنیادین حقوق بین‌الملل منفک نیست. حق بر جدایی بر مبنای حق بر تعیین سرنوشت می‌تواند تنها در صورت شرایط استثنایی ایجاد گردد، زمانی که تمامی روش‌های دیگر اجرای حق تعیین سرنوشت، به شکست انجامیده شود. آنتونیو کاسسه معتقد است که یکی از شرایطی که می‌تواند جدایی را توجیح کند، زمانی است که مقامات مرکزی یک دولت حاکم به طور مستمر از اعطای حقوق مشارکتی به یک گروه مذهبی یا نژادی امتناع کند. بنابراین براساس دکترین جدای ساز زمانی امکان پذیر است که نقض‌های گسترده، مستمر و منظم حقوق بنادین بشر از سوی دولت حاکم رخ دهد. اما باید گفت حتی این دکترین نیز با توجه به اینکه تنها ۱۱ دولت حمایت خود را از وجود حق بر جدایی چاره ساز در حقوق بین‌الملل معاصر اعلام نموده‌اند و ۲۲ دولت نیز مخالفت صریح نموده‌اند هنوز حتی به عنوان یک قاعده حقوق بین‌المللی عرفی نیز پذیرفته نشده است. (حبیبی و انواری، مقاله: ۱۳۹۳)

۵- اعمال تروریستی در اسناد بین‌المللی و تطبیق آن با اعمال گروه پ.ک.ک.

ماهیت تروریستی گروه تروریستی پ.ک.ک به سبب تلاش‌های دیپلماتیک و پوشش رسانه‌ای دولت ترکیه و دستگیری و محاکمه برخی اعضای آن به مرور مورد پذیرش بسیاری از کشورها و نهادهای بین‌المللی قرار گرفته است. علی‌رغم اینکه پ.ک.ک توسط اتحادیه اروپا (the council of the European union 2017) و آمریکا در لیست گروه‌های تروریستی قرار گرفته است با این حال کشورهایی نظیر فرانسه و سوئیس از اجرای آن خودداری می‌کنند. دولت سوئیس اعلام کرده است، صرفاً گروه‌های را به عنوان گروه تروریستی به رسمیت می‌شناسد که از سوی سازمان ملل متحد به این عنوان شناخته شده باشند. (Switzerland:land of jihad). شورای اتحادیه اروپا به عنوان عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری در این اتحادیه، مصوبه‌ای را دو ماه پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به تصویب رساند که بر اساس آن سالانه فهرست افراد و گروه‌های تروریستی برای اجرای توسط کشورهای عضو منتشر می‌شود.

شود. (https://eurlex. Europa. Eu/legal-cotent/en/txt/pdf/?uri=celex:32017d142-from=en) به موجب

بند (۳) ماده (۱) اقدام تروریستی به معنی یکی از اقدامات عمدی زیر است:

- ترس و ارباب شدید یک جمعیت.
 - مجازات غیر قانونی یک دولت یا سازمان بین المللی به سبب اعمال آن و یا به سبب عدم انجام یک عمل.
 - تعرض به حیات یک شخص که ممکن است به مرگ شود.
 - تعرض به تمامیت جسمانی فرد.
 - آدم ربایی یا گروگانگیری.
 - تخریب وسیع تأسیسات دولتی یا بخش عمومی ، حمل و نقل، تأسیسات زیر ساختی شامل اطلاعاتی، تأسیسات ثابت نفت فلات قاره، مکان عمومی یا مالکیت خصوصی، که این تخریب بالقوه می تواند منجر به لطمه به حیات بشری و یا زیان عمده اقتصادی شود.
 - به کنترل درآوردن هواپیما، کشتی یا سایر وسایل حمل و نقل عمومی یا حمل کالا.
 - تولید، مالکیت، خرید، حمل و نقل ، عرضه یا استفاده از سلاح، مواد منفجره یا سلاح های هسته ای، بیولوژیکی یا شیمیایی یا تحقیق و توسعه سلاح های بیولوژیکی و شیمیایی.
 - انتشار مواد خطرناک یا ایجاد آتش سوزی، انفجار و یا سیل که تأثیرات بسیار خطرناک داشته باشد.
 - تأثیر یا اختلال در تامین آب یا هر نیروی طبیعی اساسی دیگر که موجب تأثیر بر حیات بشری می شود.
- ارائه این تعریف نسبتاً جامع از سوی اتحادیه اروپا در نهایت موجب شده تا گروه تروریستی پ.ک.ک. به سبب رفتارهای مجرمانه در فهرست گروههای تروریستی این اتحادیه قرار گیرد. شورای اتحادیه اروپا به موجب این مصوبه از اعضای خود خواسته است تا ضمن رصد تحرکات این گروه زمینه های فعالیت آنان در خاک اروپا را از بین ببرند. دستور العمل اجرایی اتحادیه اروپا در زمینه مبارزه با تروریسم نیز همین تعریف مجدداً مورد تصریح قرار گرفته است (council framework decision of 13 june 2002 on combating terrorism 2002/475/JHA).

9

نهادهای بین المللی	ناتو، اتحادیه اروپا
کشورها	ترکیه، خزانه داری آمریکا، وزارت امورخارجه، آمریکا، انگلستان، استرالیا، اتریش، ایران، سوریه، آلمان، آذربایجان، کانادا، چک، ژاپن، قزاقستان، قرقیزستان، هلند، نیوزلند، اسپانیا.

سازمان ها و کشورهایی که پ.ک.ک را در لیست گروههای تروریستی درج کرده اند.

در مجموع برخی از عناوین مجرمانه که در کنوانسیون ها و قطعنامه ها و مصوبات بین المللی^۷ مورد احصاء قرار گرفته و اقدامات تروریستی گروه تروریستی پ.ک.ک با آن مطابقت دارد عبارتند از:

- قتل و کشتار افراد غیر نظامی
- حمله به اماکن نظامی
- ایجاد رعب و وحشت

^۱ برخی از کنوانسیون که اقدام به ارائه مصادیق مهم و مبتلا به تروریسم نموده اند عبارتند از : سرکوب تامین منابع مالی تروریسم (۱۹۹۹) سرکوب بمب گذاری های تروریستی بین المللی (۱۹۹۷) ، کنوانسیون مقابله با تصرف غیر قانونی هواپیما (۱۹۷۱) ، کنوانسیون مقابله با گروگانگیری (۱۹۸۳) ، کنوانسیون بین المللی مقابله با بمب گذاری تروریستی (۲۰۰۱) ، کنوانسیون بین المللی مقابله با تروریسم هسته ای (۲۰۰۵) .

- اخاذی و باج‌گیری از مردم محلی
- حمله و بمب‌گذاری اماکن و تأسیسات عمومی
- قاچاق انسان، مواد مخدر و سیگار
- پولشویی
- جعل اسناد
- کشت و فرآوری مواد مخدر
- گروگانگیری

۶- مکانیسم‌های بین‌المللی برای رویارویی با پ.ک.ک.

با توجه به مباحث قبلی و ارائه شاخصه‌ها، معیار و ذکر مصادیق برای شناسایی گروه‌های تروریستی^۸ گروه پ.ک.ک. به عنوان یک گروه تروریستی بین‌المللی شناخته می‌شود، در ادامه ضروری است مکانیسم‌ها و ظرفیت‌های موجود در سطح بین‌المللی برای مقابله با این گروه مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۶- تکالیف دولتها برای همکاری براساس اسناد بین‌المللی

شورای امنیت با تصویب قطعنامه ۱۳۷۳ مورخ ۲۸ دسامبر ۲۰۰۱ در چارچوب فصل هفت منشور بندهای (۱ و ۲)، تکالیفی را برای دولتها جهت همکاری‌های بین‌المللی و مقابله با گروه‌های تروریستی احصاء نموده است که عبارتند از:

- عدم تأمین منابع مالی تروریسم در بند (۱) (الف).
- همکاری اطلاعاتی و امنیتی برای جلوگیری از اعمال تروریستی بند (۲).
- ممنوعیت و جرم‌انگاری تروریسم بند (۲) هـ
- مجازات و یا استرداد متهمین به ارتکاب جرایم تروریستی بند (۲) هـ
- معاضدت قضایی بین‌المللی بند (۲) و

این تکالیف تعهداتی را به وجود آورده است که تا قبل از صدور قطعنامه به صورت عرفی برای دولت‌های عضو ملل متحد الزامی وجود نداشت و این تکالیف با تفصیل بیشتر بر عهده دولتهای عضو قرار داده است به عبارت دیگر شورای امنیت به دلیل اهمیت موضوع و موافقت اکثر کشورهای عضو در مبارزه با تروریسم، با جسارت تکالیف قراردادی ناشی از کنوانسیون‌های ملل متحد را به یک باره به تکالیف سازمانی تبدیل و به تمامی دول عضو تحمیل نموده است به عبارت دیگر با این اقدام نوعی قانونگذاری بین‌المللی انجام داده که در نوع خود بی‌نظیر است. دولتهای عضو نیز بر اساس فصل پنجم ماده (۲۵) مکلفند تصمیمات شورای امنیت را به اجراء درآورند.

۲-۶- سازمان‌های بین‌المللی

یکی دیگر از ظرفیت‌هایی که به نظر می‌تواند برای مقابله و رویارویی با گروه‌های تروریستی از جمله پ.ک.ک. مورد استفاده قرار گیرد بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمانی‌های بین‌المللی است. در تعریف سازمان‌های بین‌المللی می‌توان گفت، هیچ تعریف

۸ . براساس تبصره (۴) ماده (۱) قانون مبارزه با تأسیس تروریسم مصوب ۱۳۹۴ و اصلاحیه ۹۷/۵/۱۶ تعیین مصادیق اعمال، افراد، گروه‌ها و سازمان‌های تروریستی با لحاظ اصل (۱۵۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر عهده شورای عالی امنیت ملی می‌باشد.

جامع و مورد قبولی وجود ندارد لیکن به نظر می‌رسد توافق نظر نسبتاً کلی وجود دارد که سازمان بین‌المللی متضمن چه عناصری است که با در نظر گرفتن این عناصر، سازمان بین‌المللی شناخته می‌شود. در مجموع سازمان بین‌المللی را می‌توان به عنوان مجموعی از کشورها تعریف کرد که با عقد قرارداد (توافق ارادی) میان اعضای آن با داشتن مجموعه‌ای از دستگاهها که وظیفه اش تعقیب هدف‌های مربوط به مصالح مشترک از طریق همکاری میان اعضای آن است (ژرژ ابی صعب، ۱۳۷۳: ۵۷) بنابراین پنج خصیصه بارز برای سازمان‌های بین‌المللی عبارتند از: ۱- تجمع دولتها، ۲- مبنای سیاسی دولتها، ۳- ارکان دائمی و مستقل، ۴- قدرت تصمیم‌گیری مستقل از دولتها، ۵- حفظ منافع مشترک. بر این اساس، سازمان‌های بین‌المللی متعددی با اهداف خاص تأسیس شده‌اند از قبیل: صندوق بین‌المللی پول، سازمان جهانی گردشگری، سازمان بین‌المللی کار، فائو، یونسکو، اکو و... اما در این بین سازمان ملل متحد را باید مهمترین سازمان بین‌المللی نام برد. این سازمان هم به لحاظ اعضاء و هم به لحاظ وسعت صلاحیت یک سازمان منحصر به فرد به شمار می‌رود (موسوی فرد، ۱۳۹۸: ۷۲) سازمان ملل متحد با ۵ رکن اصلی (مجمع عمومی، شورای امنیت، دبیرخانه، دیوان بین‌المللی دادگستری، شورای اقتصادی اجتماعی) به دو طریق می‌تواند در مقابله با گروههای تروریستی از جمله گروه تروریستی پ.ک.ک عمل نماید.

اول) قاعده‌گذاری برای کشورها با تدوین کنوانسیون‌های مبارزه با تروریسم که تاکنون ۱۹ کنوانسیون به تصویب شورای امنیت رسیده است و همچنین صدور قطعنامه‌های بین‌المللی به منظور ایجاد همکاری هماهنگی بین کشورهای عضو که در این رابطه نیز ۲۵ قطعنامه صادر گردیده است که می‌توان به قطعنامه‌های (۲۰۱۹)۲۴۶۲، (۲۰۱۷)۲۳۹۶، (۲۰۱۷)۲۳۹۵، (۲۰۱۷)۲۳۳۸، (۲۰۱۷)۲۳۷۰، (۲۰۱۶)۲۳۳۱ اشاره نمود.

دوم) به موجب ماده (۴۱) منشور سازمان ملل متحد می‌تواند اقدام نظامی (توسل به زور یکجانبه یا چند جانبه) علیه کشورهایی که گروههای تروریستی حضور فعال دارند، اعمال نماید اعم از اینکه خود کشور میزبان از گروههای تروریستی حمایت می‌کند و یا اینکه دولت در مبارزه با گروههای تروریستی عاجز و توانایی روبرویی با آنها را ندارد. به عنوان نمونه در قضیه افغانستان مجوز حضور نظامی در کشور افغانستان در مقابله با گروه طالبان صادر شده است و حتی به موجب ماده (۵۱) منشور، به دولت یا دولت‌های قربانی، استفاده از حق "دفاع مشروع" (legitimate defence) نیز در نظر گرفته شده است. البته دیر زمانی است دولت‌های ایالات متحده و انگلستان، توسل به دفاع مشروع مسلحانه را برای حفاظت از منافع و اتباع خود در برابر حملات تروریستی جایز می‌دانند.

۳-۶- سازمان‌های منطقه‌ای

علاوه بر نقش مؤثر سازمان ملل متحد، سازمان‌های منطقه‌ای از قبیل؛ سازمان کشورهای آمریکایی، شورای اروپا، سارک، اتحادیه عرب، کشورهای مشترک المنافع، کنفرانس اسلامی، اتحادیه آفریقا و... نیز از رهگذر همگرایی بیشتر و درک متقابل ضرورت‌های منطقه خویش، می‌توانند گام‌های مؤثری در جهت مبارزه با تروریسم بردارند که در این خصوص تا حدودی هم موفق بوده‌اند نمونه بارز آن تعریف واژه تروریسم در اسناد خود و تصویب کنوانسیون‌های متعدد منطقه‌ای که برخی از آنها عبارتند از:

- ۱- کنوانسیون سازمان کشورهای آمریکایی در خصوص منع مجازات اعمال تروریستی که شکل جرایم علیه اشخاص را به خود گرفته و اخاذی‌هایی که دارای اهمیت بین‌المللی هستند مصوب ۲ فوریه ۱۹۷۱
- ۲- کنوانسیون اروپایی سرکوب تروریسم ۲۷ ژوئیه ۱۹۷۷
- ۳- کنوانسیون منطقه‌ای سارک نوامبر ۱۹۸۷
- ۴- معاهده همکاری میان دولت‌های عضو کشورهای مستقل مشترک‌المنافع برای سرکوب تروریسم مصوب ۴ ژوئن ۱۹۹۹
- ۵- کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی ۱ جولای ۱۹۹۹
- ۶- کنوانسیون اتحادیه آفریق در منع و مبارزه با تروریسم مصوب ۱۴ جولای ۱۹۹۹
- ۴-۶- قابلیت تعقیب از طریق دیوان کیفری بین‌المللی (ICC)

ظرفیت دیگری بین‌المللی در رویارویی با تروریسم و از جمله گروه تروریستی پ.ک.ک دیوان کیفری بین‌المللی است. سنگ بنای این دیوان به موجب اساسنامه دادگاه‌های موردی (نورنبرگ، توکیو، یوگسلاوی سابق و روندا) گذاشته شده است بر این اساس شورای امنیت سازمان ملل متحد در دهه‌ای آخر سده گذشته، به منظور تکامل شیوه تعقیب جنایات بین‌المللی، به این نتیجه رسید که مقررات اساسنامه دیوان از جنبه‌های زمانی، مکانی، شخصی و موضوعی توسعه یافته و دیوان کیفری بین‌المللی از صلاحیت و اقتدار قابل توجهی برخوردار باشد به گونه‌ای که دیوان نه تنها جنایت ارتكابی در سرزمین دولت‌های عضو اساسنامه یا جنایات ارتكابی توسط اتباع این دولت‌ها را در حیطه صلاحیت خود دارد، بلکه قلمرو آن نسبت به جنایاتی که از ابتدای سال ۲۰۰۲ میلادی، (تاریخ لازم‌الاجراء شدن اساسنامه دیوان)، در هر کجای دنیا ارتكاب یافته و شورای امنیت سازمان ملل متحد رسیدگی به آنها را به دیوان یاد شده ارجاع دهد، نیز تسری می‌یابد. همچنین هرگاه دولت‌های عضو اساسنامه، تعقیب جنایات ارتكابی در سرزمین خود یا توسط اتباع مربوط را که زمان ارتكاب آنها پس از تاریخ مزبور باشد، از دیوان خواستار نماید، دیوان صلاحیت ورود خواهد داشت. لازم به ذکر است از نظر موضوعی، صلاحیت دیوان محدود به چهار جنایت مهم بین‌المللی یعنی جنایت نسل‌کشی، جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت و جنایات تجاوز است (محمد نسل، ۱۳۸۵: ۸) فلذا می‌توان اقدامات و جنایات گروه‌های تروریستی از جمله گروه پ.ک.ک را از مصادیق جنایات جنگی و موارد نقض حقوق بشر برشمرد و دیوان را صالح به رسیدگی دانست. البته ممکن است ایراد عدم برقراری عدالت و خدشه به جایگاه دادگاه کیفری به دلیل عدم رعایت اصل قانونی بودن جرایم و نگرانی از مداخله دیوان در امور داخلی کشورها مطرح گردد اما می‌توان با توجه به شدت جرایم و موافقت اکثر کشورها برای مقابله با جنایات تروریستی، و مکمل بودن دادگاه کیفری بین‌المللی، به این گونه ایرادات و ابهامات پاسخ داد.

۷- راهکارهای پیشنهادی:

- با توجه به ظرفیت‌های بین‌المللی که به تفکیک به آنها اشاره گردید، راهکارهایی پیشنهاد می‌گردد که به نظر می‌تواند در جهت پیشگیری و مقابله با گروه‌های تروریستی مؤثر واقع گردد. این پیشنهادات عبارتند از:
- ۱-۷- اثبات جرم و محاکمه گروه‌های تروریستی در محاکم داخلی. در اکثر موارد هیچ‌گونه حکمی از سوی محاکم داخلی علیه اقدامات گروه‌های تروریستی صادر نگردیده است و این قضیه مورد سوال و ایراد محاکم بین‌المللی قرار گرفته است.
 - ۲-۷- اعلام لیست گروه‌های ملی تروریستی از طرف تمامی کشورها. لازم به توضیح است با توجه به تصویب قانون تأمین مالی تروریسم در سال ۹۴ و اصلاحیه ۹۷ در کشور دولت موظف است لیست گروه‌های تروریستی را منتشر نماید.

۳-۷- حل مشکلات و خلأهای موجود در حوزه قوانین داخلی به منظور استفاده از ظرفیت اینترنتی. با توجه به مواد ۳ و ۴ اساسنامه اینترنتی، مجرمین سیاسی و قومی و همچنین مجازات‌های سنگین پیش‌بینی شده در قوانین کیفری ایران و دیگر کشورهای اسلامی اعم از شلاق اعدام و قطع عضو و مجازات محارب، قابل پیگرد از طریق اینترنتی نمی‌باشد.

۴-۷- استفاده از ظرفیت طرح شکایت قربانیان و خانواده‌های آنان بطور مستقل در دادگاههای منطقه ای به ویژه طرح شکایت در دیوان حقوق بشر اروپایی.

۵-۷- استفاده از توان اطلاع‌رسانی سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) مثل جمعیت حقوق بشر کردستان ایران و مدافعین حقوق کودکان و زنان برای آگاهی جامعه بشری از اقدامات خشونت‌آمیز و غیر انسانی گروه‌های تروریستی.

۶-۸- رفع تردید و ابهام به صلاحیت دیوان بین‌المللی کیفری و توسعه موضوعی دیوان به جرایم خاص تروریستی.

۸- نتیجه‌گیری:

با توجه به آن‌چه که بیان گردید، تروریسم پدیده شوم شناخته شده‌ای است که جامعه جهانی را درگیر خود نموده است و برای رو یارویی و پیشگیری از آن ظرفیت‌های متعددی بین‌المللی متصور است اما در این بین ضروری است ظرفیت‌هایی مورد استفاده قرار گیرد که متناسب با آن و کمترین خسارات و هزینه‌ها را برای دولت‌ها در برداشته باشد و نباید فراموش کرد که یکی از خطرناک‌ترین اقداماتی که دولت‌های درگیر را تهدید می‌کند، پاسخ محکم و سنگین به خشونت از طریق اقدام نظامی است که قطعاً حقوق غیرنظامیان بی‌گناه را نقض خواهد کرد. تروریسم یک عمل کیفری است و ضروری است مطابق با رویه‌های کیفری با آن برخورد گردد و این به معنای اعمال عادلانه و مستمر حاکمیت قانون است. رویدادهای جهانی برای مقابله با تروریسم نشان داده است اقدامات مقابله‌ای خشن راهکار مناسبی برای رویارویی با تروریسم نیست بلکه شاهد افزایش قربانیان تروریسم چه از طرف تروریست‌ها و چه از طرف دولت‌های مقابله‌کننده هستیم بنابراین بهترین راه سرکوب تهدیدهای تروریستی اعم از گروه‌های پ.ک.ک و سایر گروه‌های دیگر تروریستی، افزایش ظرفیت‌های قانونی و اجرای آنها در کنار آگاهی بخشی و ترویج دموکراسی و حقوق بشر می‌باشد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- برنامه و اساسنامه حزب حیات کردستان، ۱۳۹۳، انتشارات مرکز مطبوعات پژاک، چاپ چهارم.
- بازخوانی ترور حجاریان بعد از ۱۶ سال رزونامه شرق، بخش سیاست، سال ۱۳ شماره ۲۵۴۳
- دکتر یالچین کوچوک، ترجمه محمد رئوف مرادی، ۱۳۷۸، خاطرات و اندیشه‌های عبدالله اوجالان، انتشارات حمیدا.
- دهخدا، علی اکبر ۱۳۷۷، فرهنگ لغت نامه، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- ژرژبای صعب، ترجمه ایرج پاد، ۱۳۷۳، مفهوم سازمان بین‌المللی، ناشر، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول.
- عبدالهی محسن و فاطمه کیهان لو، ۱۳۸۴، سرکوب تروریسم در حقوق بین‌الملل معاصر، معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، چاپ اول، انتشارات ریاست جمهوری.
- عرفانی، حسین، ۱۳۹۸، چالش‌های امنیتی گروهک پژاک در مناطق کرد نشین ایران، انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی، چاپ اول،
- کدخدایی، عباسعلی، ساعد، نادر، ۱۳۹۰، تروریسم و مقابله با آن، مجمع جهانی صلح اسلامی.
- میرزایی، ۱۳۸۹، فرهنگ اصطلاحات معاصر، چاپ یکم، ناشر مجموعه فرهنگ‌های عربی.

دومین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۲۲ اسفند ۱۳۹۸ - دانشگاه تهران

2nd International Conference on Interdisciplinary Studies in
Management and Engineering (ICISME- 2020)

12th March 2020 - University of Tehran

- موسوی فرد ، سید محمدرضا ، ۱۳۹۸، نگاهی به سازمان های بین المللی ، انتشارات مجد ، چاپ اول .
- همایون حبیبی و علی نواری ، ۱۳۹۳ مقاله ارزیابی وجود حق بر جدایی چاره ساز ، مجله حقوقی بین الملل ، شماره ۵۱ ، زمستان

ب) منابع اینترنتی

Oxford advanced learners Dictionary . Fifth Ed . 1997p: 1233

- uk Terrorism Act(2000)
- criminal code of Canada . chapter c-46 available at: <http://law.justice.gc.ca/en/c_46/text.
- Germany criminal cod (strafgesetz buch , STGB available at:www.juscomp.org/gla/statutes/stgb.htm
- gross , legal Aspects ... op.cit.p.97
- council frame work decision of 13 june 2002 on combating terrorism c2002/475/gha)directive ceu)2017/541 of the European parliament and of the council of 15 march 2017 on combating
- switzeer:land of jihad
- Vienna convention on the law treaties of 23 may 1969